

VERSLAG VAN DE ACHTSTE ZITTING VAN DE
EUROPESE BOSBOUW-COMMISSIE
[972.11]

door
F. W. MALSCH

De achtste zitting van de Europese Bosbouw-Commissie van de F.A.O. is gehouden van 10 tot 15 oktober 1955, in het centrale administratiegebouw van de F.A.O. te Rome.

Deze vergadering was uitsluitend gewijd aan zuiver bosbouwkundige vraagstukken voor Europa en er was dit jaar geen samenwerking of overleg met het Timber Committee van de E.C.E. (Economic Commission for Europe), die de kwesties van houtgebruik en Houthandel behandelt. Voor deze gezamenlijke activiteiten zij verwezen naar de beide vorige verslagen; zie N.B.T. 25 (12) 1953 (317—328) en 27 (3) 1955 (53—60).

De vergadering werd bijgewoond door vertegenwoordigers van de volgende landen: België, Denemarken, (West-)Duitsland, Engeland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Israël, Italië, Jugoslavië, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Zweden en Zwitserland. Nederland was vertegenwoordigd door Ir P. de Fremery, voorzitter van het Bosschap en schrijver dezes.

Voorts waren waarnemers aanwezig uit Bulgarije, (Oost-)Duitsland, Hongarije, Polen, Roemenië, Rusland, Tsjecho-Slowakije en de Verenigde Staten van Amerika. Van de internationale organisaties, die gewoonlijk waarnemers zenden, waren dit jaar aanwezig: de O.E.E.C. (Organization for European Economic Cooperation), de E.C.E. (Economic Commission for Europe), de I.U.F.R.O. (Internationale Unie van Bosbouwproefstations), de Internationale Populieren-Commissie, de Internationale Kastanje-Commissie, de Confédération Européenne de l'Agriculture (o.a. vertegenwoordigd door de heer de Fremery) en de World Meteorological Organization.

Na een bespreking over de te volgen procedure bij de verkiezing van voorzitter en vice-voorzitter, die ook het vorige jaar ter sprake kwam en waarvoor een door de vergadering van de F.A.O. goed te keuren reglementswijziging nodig is, kon de voorzitter Sir Henry Beresford-Peirse (Engeland) de bespreking van de jaarrapporten van de landen-leden aan de orde stellen, waarbij door de vertegenwoordigers van elk der landen toelichting werd gegeven en vragen werden beantwoord. Vertegenwoordigers van de Oost-Europese landen hebben mondeling uitvoerige en belangwekkende overzichten gegeven over de bospolitiek in hun land; helaas wordt nog niet beschikt over de desbetreffende tekst in de Engelse of Franse taal.

Uit de rapporten bleek, dat zich in 1954 geen bijzondere gebeurtenissen hebben voorgedaan en dat de landen-leden er naar streven, de beginselen van de bospolitiek, zoals die eertijds door de Commissie zijn voorgesteld, na te leven. Uit de aard der zaak beïnvloeden de omstandig-

heden, die zich in de verschillende landen voordoen, in sterke mate de wijze waarop die politiek wordt gevoerd en ook de resultaten daarvan.

Het trekt de aandacht, dat er in veel landen een streven is om een te ver gaande verdeling der bossen tegen te gaan en te komen tot bepaalde vormen van beheer of althans gemeenschappelijk beheer. Wij zien dit in Denemarken, West-Duitsland, Noorwegen en Zwitserland. In Noorwegen heeft de vereniging van Noorse boscigenaren deskundigen aangesteld om de eigenaren behulpzaam te zijn bij het beheer en vooral bij de houtverkopen. In Frankrijk is een regeling getroffen, die beoogt de oprichting te bevorderen van particuliere maatschappijen, die de bebossing en het beheer ter hand nemen van de bosbezittingen der deelenemers. Voorts wordt getracht het verdelen van bosbezittingen bij vererving tegen te gaan, door uitkoop van mede-erfgenamen, waarvoor uit het „fonds forestier” leningen kunnen worden verstrekt. In Italië is in bergstreken uitbreiding gegeven aan het aantal gemeenten, dat in aanmerking komt voor speciale subsidies, om de mogelijkheden aldaar te verbeteren. Hierbij neemt de bosbouw een belangrijke plaats in.

In de meeste landen wordt meer of minder intensief aan de verbetering van de houtproductie gewerkt. Zo heeft de hervorming van hakhout, behalve in Nederland ook de bijzondere aandacht in West-Duitsland, Italië en Jugoslavië. Belangrijke oppervlakten woeste grond werden bebost in Engeland en in Spanje. In Zwitserland loopt de bebossing, evenals in Nederland, ten einde, wegens gebrek aan bruikbare grond voor dit doel.

In alle landen is men bezig het vellen en uitslepen van hout te mechaniseren en/of te rationaliseren. De houtindustrie maakte vorderingen op het gebied van de arbeidsproductiviteit en het onderzoek naar het nuttig gebruik van brand- en afvalhout. In een aantal landen is daadwerkelijk voortgang gemaakt met het gebruik van hout voor de bereiding van cellulose en andere industrieproducten, dat vroeger slechts als brandhout werd geklasseerd. In Engeland is een moderne fabriek opgericht voor de verwerking van houtspaanders tot board. In Zweden heeft een papierfabriek ook reeds grovedennenhout gebruikt voor het sulfiet-procédé.

Over het geheel daalt het verbruik van brandhout, uitgezonderd in Jugoslavië en Portugal. In laatstgenoemd land maakt het nog 67% uit van de totale houtproductie.

In verscheidene landen is een streven merkbaar de bosarbeiders permanent werk te verzekeren, hun levensstandaard te verhogen en hun vakbekwaamheid te vergroten. Vele rapporten noemen maatregelen, die zijn getroffen om de levensomstandigheden van de bosarbeiders te verbeteren, zowel door sociale voorzieningen als verzekering tegen ziekte, ongevallen en werkloosheid, betaalde vacaties, pensioenen en collectieve arbeids-overeenkomsten, als door verbetering van de huisvesting en vakopleiding. In het algemeen is er een streven de seizoenarbeiders te vervangen door vaste en beter betaalde vakarbeiders en de sociale gevolgen van toenemende mechanisatie op te vangen door een meer intensieve bedrijfsvoering. In sommige landen is het moeilijk jonge mensen te vinden, die ambitie hebben in het boswerk.

In bijna alle landen worden thans cursussen gegeven, voor voorwerkers en boswachters, in rationele werkmethoden en goed gereedschaps-onderhoud. Er zijn in verschillende landen ook pogingen gedaan de betekenis van het bos aan het grote publiek duidelijk te maken; enkele lan-

den maken hierbij gebruik van televisie of reizende tentoonstellingen.

Er vond een algemene discussie plaats over het verschijnsel, dat, blijkens de jongste bosinventarisatie, in verscheidene landen een toename is geconstateerd in het staande houtkapitaal en de aanwas. De beschouwingen over de doelstellingen van de bosbouw kwamen hierbij in het geding (omloop, „Waldreinertrag“ of „Bodenreinertrag“, hoogste houtopbrengst of hoogste geldopbrengst) en het is duidelijk, dat hieruit niet een advies voor alle landen kon voortvloeien. Over het algemeen zal het streven niet gericht zijn op een groot houtkapitaal, omdat de vraag naar hout in de toekomst nog zal toenemen; wel is het gewenst over een voldoende grote houtvoorraad te beschikken, in geval van oorlog of andere buitengewone omstandigheden.

Uit de discussie bleek, dat de directe verklaring voor het verschijnsel van de toeneming van de houtmassa en de aanwas, waarschijnlijk moet worden gezocht in de verbetering van de bosbouwkundige maatregelen, bijvoorbeeld door verbetering van de systemen van kunstmatige bebossing, een doelmatig gebruik van exoten, het omzetten van hakhout enz., alsmede in de verbetering van de inventarisatie (opneming van kleine percelen, bomen buiten het bos) en verbetering van de techniek van de opneming en de metingen.

Het secretariaat zal, voor een volgend jaar, trachten door een vragenlijst nader inzicht in deze zaak te krijgen; tevens zal dan ook op andere punten wijziging worden gebracht in de opzet van de vragenlijst, die de basis moet vormen voor de jaarrapporten der verschillende landen.

Evenals in vorige jaren werd ook in deze bijeenkomst van gedachten gewisseld over de waarde die kan worden gehecht aan de opgaven, enerzijds van de plaats gehad hebbende vellingen en van de in de komende jaren te verwachten vellingen. Wederom bleek duidelijk dat de meeste landen niet over volledig betrouwbare gegevens beschikken van de in totaal gevelde houtmassa, terwijl evenmin werd beschikt over kapplannen voor de komende jaren. Het is daarom wel uiterst moeilijk een inzicht te krijgen in de vraag of meer of minder wordt geveld dan de toelaatbare velling — nog afgezien van de vraag op welke basis deze laatste is vastgesteld.

Het is zeer jammer, dat de grondslagen voor deze gegevens niet voldoende betrouwbaar zijn, alsmede, dat de gegevens van de Oost-Europese landen ontbreken. Deze gegevens, voor geheel Europa, zijn immers onmisbaar voor een blik in de toekomst; zij vormen de grondslag voor het werk van de O.E.E.C., de E.C.E. en het Timber Committee bij de studies over de houtproductie en het houtgebruik.

Volgens de thans opgegeven te verwachten vellingen voor de komende jaren, zou het aandeel aan werkhout van de totale vellingsmassa niet onbelangrijk stijgen; voor de gezamenlijke landen van 40% (1954) tot 51% (1955). Dit zou wijzen op een meer doelmatig houtgebruik en een afnemende houtverspilling.

Evenals andere jaren heeft de werkgroep voor bebossing en herbebossing de door de landen-leden verstrekte gegevens bestudeerd, waarbij is gebleken, dat er een bevredigende vooruitgang in de meeste landen op dit gebied valt waar te nemen. Het is duidelijk, dat alle activiteiten op het gebied van bebossing en herbebossing, onmiddellijk zijn gebonden aan de planologie; het raakt de vraag van de meest doelmatige bestem-

ming van de grond. Evenzeer is het duidelijk, dat hierbij de bomen buiten het bos en de rand- en wegbeplantingen, een factor van betekenis zijn. In Nederland, met een dichte bevolking en een zeer intensieve landbouw, kennen wij deze problemen zeer goed.

Teneinde over deze zaken, zoals die zich in verschillende gebieden voordoen, beter georiënteerd te raken, heeft de werkgroep besloten zo nu en dan bijeenkomsten met excursies te houden in verschillende landen. In 1956 is, op uitnodiging van de Franse delegatie besloten een dergelijke bijeenkomst in Nimes te houden, waar dan in het bijzonder de situatie in het Middellandse zeegebied zal worden gezien.

Een uitvoerige bespreking is ook dit jaar gehouden over het kleine bosbezit. Overeenkomstig het besluit van de in 1954 gehouden vergadering heeft het secretariaat, naar aanleiding van de toen gevoerde discussies, een nieuwe vragenlijst samengesteld om een meer volledig inzicht te verkrijgen over de status van het kleine bosbezit in de verschillende landen. Gezien de betekenis van het kleine bosbezit in ons eigen land, meen ik goed te doen het belangrijkste uit de veelal uitvoerige antwoorden van de verschillende landen te laten volgen. Uit deze antwoorden blijkt, dat vrijwel alle regeringen zich bewust zijn van het belang van deze kleine bezittingen, ten opzichte van de bosbouw als geheel. Voorts zijn overal nieuwe maatregelen getroffen of oude verbeterd, om de vele problemen, die zich hierbij voordoen, tot een oplossing te brengen. Deze maatregelen zijn in ieder land aangepast aan de economische en sociale structuur, aan de bestaande wetgeving en aan de aard van de organisaties, die in ieder land een verschillend karakter hebben. Het is dan ook niet mogelijk voor bepaalde onderdelen een vergelijkend overzicht samen te stellen. In hoofdzaak komen echter de volgende algemene lijnen naar voren:

a. Algemeen beleid ten aanzien van kleine bosbezittingen. In het verleden werd in verschillende landen bewust een verschillend beleid gevoerd ten aanzien, van enerzijds de staatsbossen en het grootbosbezit in het algemeen en anderzijds de kleine particuliere bossen. Dit verschil is overal aan het verdwijnen en men gaat thans in de richting van een bepaald beleid, dat geldt voor alle bosbezittingen, ongeacht hun grootte of eigendomstoestand.

b. Technische opleiding voor eigenaren van kleine bosbezittingen. In bijna alle landen bestaat hiervoor gelegenheid, georganiseerd door de overheid of door bosbouwverenigingen of verenigingen van bouseigenaren, al of niet met staatshulp. De resultaten zijn vooralsnog niet groot. Slechts weinig eigenaren maken er van gebruik — tenzij de opleiding opgenomen is in een verplicht leerprogramma van bepaalde scholen — en vele eigenaren hebben nog onvoldoende besef van de werkelijke betekenis van het bos en de juiste wijze van exploitatie daarvan.

c. Organisatie van de Staatsbosdiensten. Er is duidelijk een algemeen streven naar de oprichting van speciale bosdiensten. Deze diensten zouden ook de voorlichting aan particuliere eigenaren en de controle op de uitvoering van wettelijke maatregelen op het gebied van de bosbouw moeten behartigen. In een aantal rapporten wordt de vraag besproken of de functies van controle en voorlichting al dan niet gescheiden behoren te worden. De algemene conclusie in deze rapporten is, dat een scheiding niet wenselijk is. De dienst voor het beheer van de staatsbossen is in sommige landen (o.a. Nederland) met de eerstgenoemde bosdienst in één

dienst verenigd. In een aantal andere landen vormen beide diensten verschillende takken onder één opperleiding en in enkele andere landen zijn deze diensten volkomen onafhankelijk van elkaar.

d. Verenigingen van boscigenaren. Deze bestaan vrijwel overal, o.a. om de nadelen van klein particulier bezit uit de weg te gaan. De werkwijze van deze verenigingen is zeer verschillend. Het enige punt van overeenkomst in alle landen is, dat de staat de oprichting van dergelijke verenigingen stimuleert en direct of indirect steun verleent. Voor het overige lopen zij uiteen van plaatselijke verenigingen, die het beheer voeren en het toezicht houden over de bosbezittingen van hun leden en deze in de best mogelijke economische en bosbouwkundige toestand houden, tot grote verenigingen, die het hele land bestrijken en waarvan het voornaamste doel is de materiële belangen van hun leden te beschermen en hiervoor te pleiten bij de overheid.

In sommige landen, waar veel van dergelijke verenigingen op coöperatieve basis werken, en vooral daar waar deze verenigingen goed zijn georganiseerd en historisch verankerd, is er een neiging aan deze verenigingen niet alleen de voorlichting, maar ook de contrôle over te laten, die dan in de regel door de staatsbosdienst wordt uitgeoefend. Zulke verenigingen krijgen in feite een semi-overheidskarakter en in enkele landen hebben zij zelfs een groter aantal houtvesters in dienst dan de staatsbosdienst.

In het algemeen zijn de boscigenaren niet verplicht lid te worden van een bepaalde organisatie, maar de neiging in deze richting bestaat wel in een aantal landen.

e. Voorrechten verleend aan particulier bosbezit. In bijna alle landen zijn aan het particuliere bosbezit bepaalde voorrechten verleend. Een aantal landen passen een zeer soepele waardering toe voor bepaalde belastingen; algehele vrijstelling van inkomstenbelasting, zoals in Nederland, gaat wel het verst. Belangrijke fiscale voorrechten worden dikwijls ook verleend in de jeugdijaren van een nieuwe aanplant. In vele landen worden ook subsidies en voorschotten verstrekt op gunstige voorwaarden.

f. Contrôle op het beheer van particuliere bosbezittingen. Er is een duidelijke neiging in de meeste landen naar een verdergaande contrôle. De eigenaren begrijpen en accepteren een dergelijke contrôle in het algemeen beter, naarmate de organisaties meer ontwikkeld zijn en zij kunnen profiteren van tegemoetkomingen van de Staat.

Het rooien van bos, met de bedoeling de grond voor andere doeleinden te gebruiken, is welhaast in alle landen afhankelijk gesteld van een vergunning van de overheid. In een aantal landen is een dergelijke omzetting in principe verboden en wordt de vergunning slechts in uitzonderingsgevallen en onder bepaalde voorwaarden verleend. Dit is o.a. het geval in Nederland, maar ook in Denemarken, Ierland, Luxemburg, Oostenrijk en Zwitserland. In enkele andere landen wordt een dergelijke vergunning in het algemeen wel verleend, indien hier tegen geen bezwaren zijn uit een oogpunt van algemeen belang, o.a. in (West-) Duitsland, Engeland, Frankrijk, Jugoslavië, Noorwegen, Portugal en Zweden. In deze landen wordt in de regel de eis gesteld dat de grond wordt gebruikt voor andere doeleinden, die minstens een even economisch gebruik van de grond betekenen als boscultuur. Het woest laten liggen van de grond, of het gebruik daarvan voor extensief bedreven veehouderij, is in deze landen vrijwel steeds verboden.

Maatregelen tegen overmatige vellingen bestaan eveneens in vrijwel alle landen, al is de uitvoering verschillend. In Nederland en ook in Engeland en Ierland is — met enkele uitzonderingen — voor alle vellingen een vergunning vereist. Zwitserland gaat nog verder. Hier is kaalkap zonder meer verboden en in de meeste cantons geldt de verplichting, dat de bomen, die uitkapsgewijze worden geveld, door een erkend deskundige worden gemerkt. In Jugoslavië is het aanwijzen van bomen, die voor velling in aanmerking komen, geheel in handen van het Staatsbosbeheer. In (West-)Duitsland, Luxemburg en Oostenrijk geldt een kapverbod voor naaldhoutbossen, jonger dan 50 jaar; In Oostenrijk bovendien voor alle vellingen van meer dan $\frac{1}{2}$ ha (vergunning benodigd) en in Luxemburg voor velling van loofhout van meer dan 2 ha. In Frankrijk kan een velling worden verboden, indien deze schade toebrengt aan de blijvende productiviteit van het bos (indien er bijvoorbeeld meer wordt geveld dan de bijgroei). In Denemarken geldt een kapverbod voor alle bossen, gedurende de eerste 10 jaar dat deze in het bezit van de eigenaar zijn. Dit is een regeling om speculatie en het opkopen van bossen door houthandelaren — met geleidelijke leegkap als doel — tegen te gaan.

In Noorwegen en Zweden zijn alle vellingen verboden, die de vastgestelde jaarlijks toelaatbare kap te boven gaan. Veel particuliere bossen (het „kleine” bezit beneden 200 ha vooral) worden hier beheerd door de houtvesters van de provinciale bosbouworganisaties, waarin zowel de overheid als de boscigenaren vertegenwoordigd zijn. In Finland zijn vellingen van jonge, niet kaprijpe bossen verboden.

Een verplichting voor herbebossing zorg te dragen bestaat in Nederland maar ook in Denemarken, (West-)Duitsland, Engeland, Finland, Ierland, Jugoslavië, Luxemburg, Noorwegen, Oostenrijk, Zweden en Zwitserland. In Frankrijk geldt deze verplichting voor bepaalde aangewezen gebieden, die een groot deel van het werkelijke bosareaal omvatten.

Een verplichting tot het opmaken van bedrijfsplannen en het werken volgens deze plannen, bestaat o.a. voor bosbezittingen boven een bepaalde grootte in (West-)Duitsland, Oostenrijk en Zweden. Verschillende landen hebben voorts maatregelen getroffen om versnippering van het bosbezit tegen te gaan. Oostenrijk bezit reeds sinds 1775 een regeling, waarbij alle verkopen of eigendomsoverdrachten van land afhankelijk zijn van de goedkeuring van een controlerende instantie. Soortgelijke regelingen bestaan in (West-)Duitsland, Zweden en Zwitserland, terwijl in Finland een wet van dezelfde strekking in voorbereiding is. In een aantal andere landen bestaat wel toezicht op verkopen van grond — tegen ongewenste speculaties en versnippering — maar de verdeling bij vererving kan niet worden tegengegaan. Het bijeenhouden of opnieuw bijeenbrengen van bosbezittingen op basis van vrijwilligheid, wordt in bijna alle landen door de Staat gesteund, o.a. door fiscale tegemoetkomingen.

Wettelijke voorschriften ter voorkoming van bosbrand en het ontstaan van ziekten en insectenplagen, bestaan eveneens in vrijwel alle landen. Meestal bevatten zij een verbod vuren te stoken, in de nabijheid van of in bossen, en de verplichting, door storm of andere oorzaken beschadigde of onwortelde bomen, op te ruimen.

De verzamelde gegevens over bosbranden over 1954 tonen vrijwel eenzelfde beeld als over 1953. Het aantal branden bedroeg 7600 met een verbrande oppervlakte van rond 70.000 ha d.i. 0,075% van de totale bos-

oppervlakte. Voor Nederland zijn deze gegevens 215 branden, 346 ha en 0,01%. Bij de oorzaak neemt de onvoorzichtigheid steeds de voor-naamste plaats in. Mede in verband met een mededeling van (West-) Duitsland, dat aldaar loofhout meer van brand zou hebben te lijden dan naaldhout, zal worden getracht in de statistiek een indeling te maken in bossoorten. Overigens bleek in de discussie, dat het nuttig zal zijn deze statistiek, tevens met het oog op de moeilijkheden, die veelal aan het verzamelen van de gegevens zijn verbonden, en de betekenis die deze kan hebben voor de hout-economie, te coördineren met, of in te voegen in de werkzaamheden van de houtstatistiek (joint FAO/ECE working party on forestry and forest products statistics).

Deze werkgroep zal trachten aanbevelingen te geven om te komen tot doelmatige en vergelijkbare bos- en houtstatistieken in de verschillende landen. Er is op aangedrongen, dat op de eerste bijeenkomst, die inmiddels in januari 1956 heeft plaats gehad, van elk land minstens één vertegenwoordiger aanwezig zal zijn uit de bos- en één uit de houtsector. Voor Nederland hebben de heren A. J. Grandjean (Staatsbosbeheer) en J. Hirdes (Centraal Bureau voor de Statistiek) aan deze bijeenkomst deelgenomen. Voor het verslag over de opzet en werkwijze van deze werkgroep kan worden verwezen naar de april-aflevering van dit tijdschrift, 28 (4) 1956 (87—88).

Ook dit jaar deden zich ten aanzien van de ziekten en plagen geen calamiteiten voor. Slechts ten aanzien van de *Dothichiza populea* en de *Endothia parasitica*, die alle aandacht hebben van de Int. populieren commissie, is nog alle waakzaamheid geboden.

De vergadering was van mening, dat het nuttig zal zijn, indien landen-leden meer aandacht zouden schenken aan de schade aan het bos door wild en schadelijk wild. Ook over de invloed van de myxomatose zouden mededelingen moeten worden gedaan, alsmede over de invloed van de voor bestrijding gebruikte insecticiden en fungiciden op de natuurlijke evenwichtsverhoudingen in het bos.

In 1954 zijn in totaal 26 nieuwe bosbouwfilms in de verschillende landen gereedgekomen. De behoefte wordt gevoeld om in de catalogus de onderwerpen meer te specificeren, in verband met het grote aantal films, dat thans in verschillende landen over allerlei facetten van de bosbouw ter beschikking is. Voorts werd de aandacht gevestigd op de wenselijkheid om bosbouwfilms passend te maken voor televisie-uitzendingen, in het bijzonder voor propagandistische doeleinden.

De Secretaris van de werkgroep voor de Rationalisatie en Scholing van bosarbeiders heeft een overzicht gegeven van de stand der werkzaamheden, waaruit bleek, dat door kleine studiegroepen de verschillende onderdelen uit dit voor de bosbouw zo belangrijke gebied worden behandeld. De belangstelling hiervoor is in alle landen groot en wij mogen ons gelukkig prijzen, dat, door de samenwerking tussen Boschap, Landbouwhogeschool, Nederlandse Heidemaatschappij en Staatsbosbeheer, aan dit internationale overleg kan worden deelgenomen en dat praktische resultaten in de Nederlandse bosbouw meer en meer ingang vinden. Ik verwacht, dat zich spoedig weer de gelegenheid zal voordoen, dat een of meer van de Nederlandse deskundigen op dit gebied ons nader informeert over de internationale activiteiten op dit gebied, zoals ook het vorige jaar is geschied.

Ten aanzien van het werkprogramma van de commissie voor de komende jaren, bleek de vergadering van oordeel, dat het gewenst is de te behandelen punten te beperken tot enkele, die voor de bospolitiek van alle landen van principeel belang zijn.

Het secretariaat zal een en ander aan de hand van uitvoerige informaties door de landen-leden moeten voorbereiden en deze studie tijdig voor de vergadering aan de leden moeten voorleggen. Detailwerk kan beter door studiegroepen of werkgroepen geschieden. In verband met deze te veranderen werkwijze, wordt overwogen de vergaderingen van de Europese bosbouwcommissie niet jaarlijks, maar elke twee jaar te houden. In afwachting van een definitieve beslissing, is de volgende vergadering bepaald in het voorjaar van 1957 in Rome. Er is voorts aangedrongen op het houden van een of meer excursies tijdens de zitting van de Commissie.

De O.E.E.C. (Organisation for European Economic Cooperation) is voornemens een studie te maken van de investeringen in de bosbouw. F.A.O. beschikt wel over gegevens op dit gebied, doch nog onvolledig. De Commissie was van oordeel dat hij, die zich bezig houdt met de documentatie op het gebied van de bosbouw, ook deze aanvullende gegevens zou moeten vragen.

Bij de rondvraag bracht de vertegenwoordiger van België ter sprake de kwestie van de *certificatie van het zaad*, waarover enkele jaren geleden aanbevelingen aan de landen-leden zijn gedaan.

De Commissie besloot:

- a. de aandacht van de landen-leden te vestigen op de noodzakelijkheid lijsten te maken van zaden, voor verkoop of ruil, waarvan de herkomst en de kwaliteit is gegarandeerd;
- b. aan de landen-leden te vragen in hun jaarrapport te vermelden wat hieraan is gedaan.

In aansluiting op het besprokene over een doelmatig gebruik van de bodem en de wenselijkheid van bosaanleg ter voorkoming van erosie werd een excursie gemaakt naar Avezzone en omgeving.

Op vele plaatsen kon een indruk worden verkregen van de wijze waarop gestreefd wordt naar verbetering van de levensomstandigheden van de bevolking. Basis hiervoor is een doelmatig grondgebruik, dat slechts mogelijk is bij een goede ontsluiting van de streek (wegenaanleg) en een goede waterhuishouding. Aan dit laatste sluit veelal aan een bebossing van de brongebieden, die bovendien als sociaal element (arbeidsvoorziening) van belang kan zijn. Dat een goede voorlichting, zowel vóór als ná de uitvoering der verbeteringswerkzaamheden, nodig is, behoeft wel geen betoog. Het gaat hier in beginsel om dezelfde vraagstukken, die wij in ons land kennen bij de ruilverkavelingen en streekverbeteringen, echter met dit verschil, dat in Italië het bos van veel meer betekenis is, zowel voor de regeling van de waterhuishouding, als voor de bestrijding van erosie, en niet het minst voor de houtvoorziening.

Het belangrijkste object, dat op de excursie werd bezocht, was het drooggelegde en nadien ontgonnen Fucino-meer nabij Avezzone, ongeveer 125 km ten oosten van Rome. De ontgonnen meerbodem ligt ongeveer 670 m boven de zee spiegel en bestaat uit klei, die zeer geschikt is voor akkerbouw en volgens verkregen inlichtingen hoge opbrengsten geeft.

Vóór de drooglegging leefde de bevolking, die langs de oevers van het meer woonde, onder armoedige omstandigheden (visvangst, primitieve landbouw en veeweiding in de omringende bergen).

Julius Caesar heeft reeds plannen gehad om het meer droog te leggen, ten einde betere levensomstandigheden voor de bevolking te scheppen, terwijl Keizer Claudius hieraan een begin van uitvoering heeft gegeven; gedurende 11 jaar hebben 30.000 slaven er aan gewerkt, zonder het tot een einde te kunnen brengen. Pas in de tweede helft van de vorige eeuw is het werk opnieuw aangepakt en is het, na 22 jaar werken, gelukt de drooglegging tot stand te brengen, waardoor 16.000 ha zeer vruchtbaar land is verkregen. Er is een kanaal rondom het meer gegraven, dat het water opvangt van de berghellingen, terwijl uit het laagste gedeelte van het meer het water wordt opgepompt in een kanaal, dat „de polder” geheel doorsnijdt en dat uiteindelijk, door een tunnel, door een der omringende bergketens, in de Liri-rivier uitmondt. Deze droogleggingswerkzaamheden bepaalden zich tot de aanleg van de genoemde kanalen en sloten. Daarnaast werd een netwerk van onverharde wegen omgelegd. De steden en dorpen rondom het meer vormen thans een gemeenschap, die op wettelijke basis de algehele sociale en economische verbetering van het gebied verzorgt. De oppervlakte van dit gehele gebied bedraagt ongeveer 44.000 ha, waarvan thans 28.000 ha voor de landbouw wordt gebruikt en bijna 4.000 ha voor bos, terwijl 12.000 ha als bergweide in gebruik is.

De bossen liggen op de hellingen rond het oorspronkelijke meer en bestaan in hoofdzaak uit beuk en eik (hakhout, deels met spaartelgen) en weinig naaldhout. In „de polder” zijn kleine bosjes aangelegd bij het pompstation en op enkele overhoekjes, terwijl langs de hoofdwegen en kanalen hoofdzakelijk populieren zijn geplant; ongeveer 300.000 stuks.

Men hecht grote waarde aan de windbrekende werking van deze plantingen, in het belang van de landbouw, doch niet minder voor de productie van hout voor de papierfabrieken.

Het grootse cultuurtechnische werk heeft veel overeenkomst met wat in ons land na de stormramp, zoals op Schouwen (herverkaveling) is geschied. Ook in dit Fucino-project worden overeenkomstig gedegen voorbereide plannen thans dorpen gesticht en boerderijen gebouwd, terwijl aan sociale voorzieningen de nodige aandacht wordt geschonken. Doordat de eerste opzet van de werkzaamheden en het stramien van de verkaveling uit het einde van de vorige eeuw stamt, maakt het landschap niet die verzorgde indruk, die wij thans in ons land bij de uitvoering van dergelijke grote werken nastreven.